

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน
และการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ
Mechanism for developing activities to promote students' intelligence and
develop ethics by integrating the principles of Yoniso Manasikara

วิญญู เถาถาวงษ์¹, *จักรี ศรีจารุเมธีญาณ², พระณัฐวุฒิ พันทะลี³,
แก่นเพชร แฝงสีพล⁴ และ วิจิตร สมวงศ์⁵

¹Winyoo Thaothawong, ²Chakkree Sricharumedhiyan, ³PhraNatthawut Phanthali,

⁴Keanpet Pheangseepol and ⁵Wichit Somwong

^{1,3,4,5}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,3,4,5}Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

²มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²Chaiyaphum Rajabhat University

*Corresponding Author, Email: Chakkree.sr@cpru.ac.th

Received 19/02/2025 | Revised 21/02/2025 | Accepted 21/02/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน และการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการดำเนินงาน ในรูปแบบของ โครงการ กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมในการอบรม มีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่มีคุณภาพ มี ศักยภาพในการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบใน แต่ ละช่วงวัย ใช้วิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา ตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” การคิดไตร่ตรองอย่างถึ ถ้วนจนเกิดความรู้ เกิดการบริหารจิตเจริญปัญญาในทางพระพุทธศาสนาตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” การ ถอดบทเรียนของปัญหาที่สำคัญ แนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมทุก ด้านทางสังคม ควรเริ่มจาก เป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน รู้จักให้อภัย ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จะทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: กลไก; เชาวน์ปัญญา; โยนิโสมนสิการ

Abstract

This article aims to study the mechanism of developing activities to promote students' intelligence and morality development by integrating the principle of Yoniso

Manasikara. It is an operation in the form of a project, group activities, training activities, having qualified specialists who have the potential to lecture, discuss, present social problems, and solve problems of students systematically in each age group. They use the method of managing the mind and developing wisdom according to the principle of “Yoniso Manasikara”, thinking carefully until gaining knowledge, and managing the mind and developing wisdom in Buddhism according to the principle of “Yoniso Manasikara”, extracting lessons from important problems, and suggesting effective ways to solve problems. In developing ethics in all aspects of society, it should start from being a good person with morality as a foundation, knowing how to forgive, respecting each other, seeking common ground, and reserving differences. This will allow different societies to coexist peacefully.

Keywords: Mechanism; Intelligence; Yoniso Manasikara

บทนำ

ในสังคมไทยภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจน กระแสความคิด แรงกดดันเพื่อความอยู่รอดของประชาชน รวมทั้งปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่รุนแรง การเติบโตของเทคโนโลยีที่ขาดระบบการควบคุม ระบบครอบครัวอ่อนแอ ส่งผลให้เยาวชนขาดความเป็นพลเมือง และคาดว่าปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองของเยาวชน ทั้งในระบบการศึกษา นอกกระบวนการศึกษา และการศึกษาอ้อยาศัยนวัตกรรมหรือแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับเยาวชนได้อย่างยั่งยืน การเรียนรู้ ของเยาวชนเป็นกลไกสำคัญที่จะสามารถพัฒนาความคิดและจิตสำนึกของ มนุษย์ได้อย่างยั่งยืน เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านความเป็นพลเมืองจะต้องมีมาตรฐานเดียวกัน เพราะความเป็นพลเมืองที่ดีย่อมมีมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งอาจจะได้แก่สื่อการสอนจะต้องสามารถพัฒนาการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานการเรียนรู้ ที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถพัฒนาองค์ความรู้ สร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้อย่างเหมาะสม เพราะฉะนั้นการสร้างนวัตกรรม (Innovation) สื่อการสอน ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้ด้วย จะสามารถ พัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศได้ (ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล, 2560)

พระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพระราชทานในพิธีประดับยศนายตำรวจชั้นนายพล ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน 15 มกราคม 2519 พระองค์ทรงตรัสว่า “...สร้างแต่ความดี คือ สร้างในสิ่งที่จะนำความมั่นคงแก่ประเทศชาติจึงจะทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขและมั่นคงได้ อันเป็นความประสงค์ของทุกคนเพราะว่าประเทศชาติเป็นของทุกคน ถ้าไม่มีประเทศชาติ แต่ละคนก็ต้องเร่ร่อน ไปที่ไหนที่ไหน และไม่มีความสุข ฉะนั้นผู้ที่มีโอกาสที่จะปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาอย่างบริสุทธิ์ใจ อย่างสุจริตก็ต้องกตัญญูทำงานนี้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกกันทุกคน...” “...สามัคคีนี้คือการเห็นแก่บ้านเมือง และช่วยกันทุกวิถีทาง เพื่อที่จะสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็ง ด้วยการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ต้องส่งเสริมงานของกัน

และกัน และไม่ทำลายงานของกันและกัน มีเรื่องอะไรให้ได้พูดปรองดองกัน อย่าเรื่องใครเรื่องมัน และงานก็ทำงานอย่างตรงไปตรงมา นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), 2560)

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ วิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 30 พฤศจิกายน 2515 พระองค์ทรงตรัสว่า ...ขณะนี้รู้สึกกันทั่วไปว่า มีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้นเนื่องจากเหตุหลายกระแส ความจริง เยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยากแต่อย่างใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และขาดที่พึ่ง ขาดผู้ที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงต้องกลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาแก่สังคม เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษาที่จะต้องช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชาและความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะนำมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะแนวทางความประพฤติและจิตใจซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ความคิดที่ปราศจากโทษให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปรานี สงเคราะห์อนุเคราะห์และนำพาไปสู่ทางที่ถูกที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดมีความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะทำความดี เพื่อจักได้มีอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสในวันข้างหน้า... ..” (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2549)

การส่งเสริมเยาวชนปัญญาของผู้เรียน ควรเริ่มจากระดับปฐมวัย กิจกรรมฝึกเยาวชนปัญญาของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมนับจำนวน เล่นเกมจับคู่ ต่อโดมิโน เกมเรียงลำดับ ผู้ปกครองสามารถคัดเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและความถนัดของเด็ก โดยผู้ปกครองทดลองเล่นกับเด็ก หากเด็กชื่นชอบและสามารถทำได้ ให้ผู้ปกครองเพิ่มระดับความยากมากขึ้นไปอีก เพื่อท้าทายความสามารถของเด็ก แต่หากเด็กทำไม่ได้หรือรู้สึกเครียด ผู้ปกครองสามารถสลับเปลี่ยนบรรยากาศให้เด็กไม่เบื่อ โดยหาเกมอื่นที่ผ่อนคลายสมองและไม่ยากจนเกินไป แต่ถ้าเป็นแบบออนไลน์ผู้ปกครองไม่ควรปล่อยให้เด็ก ๆ เลือกเล่นเกมตามลำพัง เนื่องจากเกมบางประเภทนั้นอาจสอดแทรกเนื้อหา และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กอาจจดจำและทำเลียนแบบ นอกจากต้องอยู่ใกล้ชิดแล้วผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมกับเด็กคอยให้คำแนะนำกับเด็กในการเล่นเกมนับออนไลน์ และควรกำหนดเวลาให้กับเด็ก ๆ ในการเล่นแต่ละครั้งด้วย เพื่อเด็กจะได้ไม่จดจ่ออยู่กับหน้าจอมากเกินไปเพราะอาจทำให้เสียสายตา และยิ่งจะช่วยฝึกให้เด็กได้รู้จักควบคุมตนเองได้อีกด้วย (ชนิษฐา บุญนาค, 2562)

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการดำเนินกิจกรรมในการอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในแต่ละช่วงวัย เป็นการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา การพิจารณาเพื่อพัฒนาจิตใจให้แข็งแรง เมื่อจิตที่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้อง เจริญธรรม สมาธิจะบริสุทธิ์สะอาด มีคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มีความสงบ พร้อมแก่การพัฒนาทางด้านปัญญา ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะภายใน การคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจนเกิดความรู้ การบริหารจัดการเจริญปัญญาในทางพระพุทธศาสนาตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-5 คน การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้สรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนของกิจกรรม ถอดบทเรียนปัญหา แนะนำแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว ทุกคนต้องเริ่มจากเป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน ใช้ความดีนำทางในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (วิญญู เกาถาวงษ์, 2568) ดังนั้นกลไกการพัฒนาจริยธรรม

การส่งเสริมเยาวชนปัญญาของผู้เรียนและการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการแก้ปัญหาเยาวชน เพราะวอนาคตของประเทศอยู่ในมือของเยาวชน และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ การจัดกิจกรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการที่ทำให้เด็ก และเยาวชนเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ได้ ทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และจริยธรรมทางสังคม ซึ่งในบทความได้เรียงลำดับความสำคัญ ของความหมาย ประเภท และการส่งเสริม เยาวปัญญา และกลไกการพัฒนา กิจกรรมการส่งเสริมเยาวชนปัญญาของผู้เรียนและการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ มีดังนี้

ความหมาย

กัญญภัส สุดแก้ว (2561) อ่างใน ขวัญใจ แก้วแสง และคณะ (2567) ได้กล่าวว่าระบบและกลไก ตามนิยามศัพท์ของคู่มือการประกันคุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา ฉบับปีการศึกษา 2557 ซึ่งกล่าวไว้ใน บทที่ 3 นิยามศัพท์ มีรายละเอียดดังนี้

1) ระบบ คือ หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้ได้ผลออกมาตามที่ต้องการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานจะต้องปรากฏให้ทราบโดยทั่วกันไม่ว่า จะอยู่ในรูปของเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือโดยวิธีการอื่น ๆ องค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2) กลไก คือ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรร ทรัพยากร มีการจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติของขั้นตอน หรือระบบของมหาวิทยาลัยฯ จึงได้กำหนดรูปแบบเอกสารที่แสดงขั้นตอนของระบบและกลไกต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องข้องกับการดำเนินงาน และสอดคล้องกับกรอบการประเมินคุณภาพภายในปี 2557 ระดับสถาบัน คณะ และหลักสูตร โดยออกเป็นประกาศขั้นตอน

การดำเนินงานของระบบแต่ละระบบ และมีผังระบบงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของระบบใน ระดับมหาวิทยาลัย คณะ และหลักสูตร เพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

สำหรับกลไกที่แต่ละส่วน จะต้องเขียนเพิ่มเติมตามบริบทและการดำเนินงานจริง เพื่อสนับสนุนให้ ระบบที่แต่ละระดับเกี่ยวข้องดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่

1) การจัดบุคลากร (Man) เช่น คำสั่งคณะกรรมการดำเนินงานหรือคณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบ ผู้บริหารที่รับผิดชอบ

2) การจัดทรัพยากรหรือวัสดุ (Materials) ได้แก่ การจัดสถานที่ สภาพแวดล้อม หรือ ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงานในระบบ

3) การจัดงบประมาณ (Money) ได้แก่ การกำหนดแผน โครงการหรือกิจกรรม โดย สนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานระบบ

4) การบริหารจัดการ (Management) ได้แก่ การประชุมกรรมการ การอบรม การ เผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมตามแผนงานหรือโครงการ การประเมินผล

สนธยา พลศรี (2548) ได้สรุปแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวความหมายของการ พัฒนา มีดังนี้ 1) การพัฒนา หมายถึง การทำให้ดีขึ้นเจริญขึ้นก้าวหน้าขึ้นโดยไม่หยุดนิ่ง 2) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจอย่างมีระบบ 3) การพัฒนา หมายถึง การกระจายรายได้ของบุคคลในชุมชน 4) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสังคม

และการเมือง 5) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชนบททั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม 6) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการจัดองค์การทางสังคมที่มีสมรรถภาพที่ดีกว่าเดิม 7) การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงระบบสังคมให้ทันสมัย 8) การพัฒนา หมายถึง การเพิ่มขีดความสามารถของสังคมอย่างสูงสุด 9) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบทั้งคุณภาพปริมาณและสิ่งแวดล้อม 10) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า 11) การพัฒนา หมายถึง การสร้างความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองและระหว่างชุมชน ต่างๆ 12) การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเงื่อนไขต่างๆ ที่สังคมไม่พึงปรารถนา

วรรณิ ลิ้มอักษร (2551) ได้กล่าวว่า เชวณปัญญา หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี จากแนวคิดของนักวิชาการและนักจิตวิทยาทั้งต่างประเทศ และในประเทศเกี่ยวกับความหมายของเชวณปัญญาสรุปได้ 3 กลุ่มความคิด ได้แก่ 1) เชวณปัญญาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถเชิงเหตุผล และสามารถระบุวิธีแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี 2) เชวณปัญญาเป็นความสามารถทางภาษา 3) เชวณปัญญาเป็นความสามารถทางสังคมซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

วิญญู เกตุวงษ์ (2568) ได้กล่าวว่า เชวณปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหา เพื่อการการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี การปรับตัวต่อปัญหาอย่างเหมาะสม และความสามารถในอันที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีจุดหมาย และมีคุณค่าทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2556) ได้กล่าวว่า โยนิโสมนสิการแปลว่าการทำในใจโดยแยบคายหรือคิดถี่ถ้วนง่าย ๆ ว่าความรู้จักคิดหรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญาคือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะ เช่น ตามที่สิ่งนั้นๆ มันเป็นอย่างนั้น โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยต้นเหตุอุปาทานของตนเองเข้าจับ หรือเคลือบคลุมทำให้เกิดความตึงเครียดและแก้ปัญหาได้

สรุปได้ว่า กลไกการพัฒนาเชวณปัญญาตามหลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การพัฒนาให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน ขององค์กรที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาโดยการจัดโครงการ หรือการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง มีการติดตามผลการพัฒนาเป็นระยะ เพื่อให้มีความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ การคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหาของตนเอง และสังคม และมีคุณค่าทางสังคมอย่างมีคุณภาพ

ลักษณะของการพัฒนา

จากความหมายของการพัฒนาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ ซึ่งลักษณะสำคัญของการพัฒนานั้น สนธยา พลศรี (2547) ได้อธิบายไว้ มีดังนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ซึ่งเป็น ลักษณะตามความหมายทางด้านพัฒนบริหารศาสตร์

2. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้

3. มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

4. เป็นแผนโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

5. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

6. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิดหรือเป็นเพียง รายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะ เกิดผลตามที่ต้องการ

7. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็น สัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการในการที่จะพัฒนาตนเองและสิ่ง ต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตาม ถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้วจะไม่ใช้การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่น ๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

8. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

9. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

10. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการและวิธีการพัฒนาก็สามารถ เปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กระบวนการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย การ พัฒนาใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ลักษณะการพัฒนา หมายถึง การสร้างสรรค์หรือการทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ในทางที่ดีขึ้น มีลักษณะเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกัน มีลักษณะเป็นพลวัต เป็นวิธีการ การพัฒนา เป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตาม เป้าหมายที่กำหนด ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ในรูปแบบของกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วน ร่วม ในการทำให้ดีขึ้นตามความต้องการของบุคคลหรือสังคม หมายรวมถึงการทำให้เกิดความ สะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความ เจริญทางศิลปวัฒนธรรม มาจากกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เป็นต้น

ประเภท และการส่งเสริมเชาวน์ปัญญา

วิญญู เถาถาวงษ์ (2568) ได้กล่าวว่า เชาวน์ปัญญา อาจแบ่งประเภทระดับพื้นฐานของชีวิตออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. เชาวน์ปัญญาด้านสติปัญญาในการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เข้าใจเร็ว และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ดี

2. เชาวน์ปัญญาในด้านของการเคลื่อนไหวของร่างกาย หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกเกี่ยวกับ ทักษะที่ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการแสดง หรือแก้ไขปัญหา เช่น นักกรีฑา นักแสดง นักเต้นรำ เป็นต้น

3. เชาวน์ปัญญาในด้านตรรกะ และการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาของตนเอง และสังคมได้เป็นอย่างดี รวมทั้งความสามารถในการคิดคำนวณ และความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

4. เชาวน์ปัญญาด้านการใช้ภาษา และการปรับตัวเข้ากับสังคม หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างชาญฉลาด การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น มีความไวในการรับหรือส่งอารมณ์ ความรู้สึก แรงจูงใจ หรือมีความเข้าใจในผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

บทบาทของครูกับการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียนควรมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. การจัดการในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการคัดกรองผู้เรียน ควรสนใจว่าจะพัฒนานักเรียนด้วยวิธีการอย่างไร ควรเริ่มจากการสร้างเครื่องมือเพื่อการสำรวจพฤติกรรม ทักษะ จริยธรรม ด้วยแบบสำรวจ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แล้วนำมารวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และการพัฒนาให้ตรงจุด อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ให้ความรัก ความเมตตา และความเป็นกันเองแก่ผู้เรียน เข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นอย่างดี สามารถแนะนำผู้เรียนโดยการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการพัฒนาทางเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน

3. จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน ห้องเรียนน่าอยู่ สะอาด ปลอดภัยโปร่งอุณหภูมิเหมาะสม แสงสว่างเพียงพอ ปราศจากเสียงรบกวน มีข้อตกลง กติกา และธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกันในชั้นเรียนร่วมกัน และเวรทำความสะอาดห้องเรียน เพื่อทำให้แลดูสะอาด สวยงาม

4. การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน เริ่มจากกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจ ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน โดยนำเนื้อหาเดิมมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่สอนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นบรรยายอภิปราย ตั้งคำถาม กิจกรรมกลุ่ม ครูถอดบทเรียนในเนื้อหาของกิจกรรมกลุ่ม และสรุปให้เป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูถ้าอยู่ในสถานที่ห่างไกล ควรทำหนังสือขออนุญาต ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนก่อน ประสพการณ์ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นนอกขอบเขตเดิมของอาคารเรียน มักมีลักษณะเฉพาะจากการลงมือปฏิบัติจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมจริง ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น 1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ 2. แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา 3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล

6. ครูบันทึกหลังการสอน ปัญหา และอุปสรรค บันทึกประเด็นปัญหาที่สำคัญของนักเรียน โดยรวม และเป็นรายบุคคลที่เป็นปัญหาสำคัญ เพื่อนำประเด็นปัญหาสำคัญมาคัดกรองเป็นชื่อเรื่องวิจัยในชั้นเรียน มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ให้เกิดประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียน ดังแสดงใน แผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 บทบาทของครูกับการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียน

ชนิษฐา บุญนาค (2562) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน ควรเริ่มจากระดับปฐมวัย ซึ่งเชาวน์ปัญญาในเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถในการเข้าใจ มีไหวพริบ มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีความสามารถในการใช้ความจำ รวมไปถึงความสามารถในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องเสริมสร้างทักษะทางเชาวน์ปัญญาให้กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกเกิด ถึง 6 ปี เป็นช่วงวัยที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมถึงมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ซึมซับได้อย่างดีเยี่ยมและเป็นวัยแห่งการวางรากฐานของพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

เด็กแต่ละคนย่อมมีการเรียนรู้และพัฒนาการที่แตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ ผู้ปกครองต้องเข้าใจศักยภาพที่แท้จริงของเด็ก แล้วค่อยจัดหากิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่ตรงกับความสนใจหรือความถนัดของเด็ก ต้องไม่ยากหรือเน้นวิชาการมากเกินไปจนเกินความสามารถของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ค่อย ๆ พัฒนาไปที่ละเล็กละน้อย โดยที่ไม่ทำให้เด็กรู้สึกกดดันหรือเครียดจนเกินไป

ผู้ปกครองสามารถฝึกเชาวน์ปัญญาให้กับเด็กจากกิจวัตรประจำวันได้ เช่น ฝึกให้เด็กจำแนกสิ่งของในครัว เก็บให้เป็นหมวดหมู่ เช่น การแยกเก็บช้อน ส้อม จาน ชาม ฯลฯ จัดเก็บเสื้อผ้าใส่ตู้ โดยจำแนกกางเกงขาสั้น-ยาว เสื้อแขนสั้น-ยาว วางใส่ตู้ในแถวเดียวกัน ซึ่งนอกจากเด็กจะได้ฝึกพัฒนาการทางการคิดแล้ว ยังเป็นการฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย รู้จักจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวได้ด้วยตัวเอง เป็นการฝึกช่วยทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกด้วย

กิจกรรมฝึกเชาวน์ปัญญาของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมนับจำนวน เล่นเกมจับคู่ ต่อโดมิโน เกมเรียงลำดับ ผู้ปกครองสามารถคัดเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและความถนัด

ของเด็ก โดยผู้ปกครองทดลองเล่นกับเด็ก หากเด็กชื่นชอบและสามารถทำได้ ให้ผู้ปกครองเพิ่มระดับความยากมากขึ้นไปอีก เพื่อท้าทายความสามารถของเด็ก แต่หากเด็กทำไม่ได้หรือรู้สึกเครียด ผู้ปกครองสามารถสลับสับเปลี่ยนบรรยากาศให้เด็กไม่เบื่อ โดยหาเกมอื่นที่ผ่อนคลายสมองและไม่ยากจนเกินไป แต่ถ้าเป็นแบบออนไลน์ผู้ปกครองไม่ควรปล่อยให้เด็ก ๆ เล่นเกมตามลำพัง เนื่องจากเกมบางประเภทนั้นอาจสอดแทรกเนื้อหา และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กอาจจดจำและทำเลียนแบบ นอกจากต้องอยู่ใกล้ชิดแล้วผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมกับเด็กคอยให้คำแนะนำกับเด็กในการเล่นเกมนบนสื่อออนไลน์ และควรกำหนดเวลาให้กับเด็ก ๆ ในการเล่นแต่ละครั้งด้วย เพื่อเด็กจะได้ไม่จดจ่ออยู่กับหน้าจอมากเกินไปเพราะอาจทำให้เสียสายตา และยังจะช่วยฝึกให้เด็กได้รู้จักควบคุมตนเองได้อีกด้วย

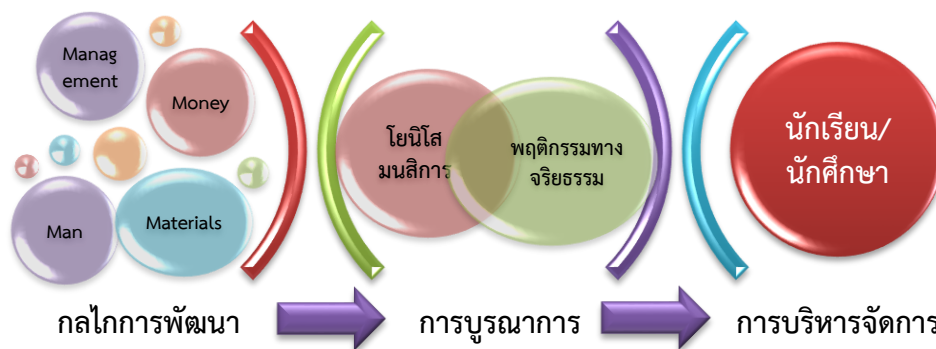
สรุปได้ว่า การส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน ควรเริ่มจากระดับปฐมวัย กิจกรรมฝึกเชาวน์ปัญญาของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมนับจำนวน เล่นเกมจับคู่ ต่อโดมิโน เกมเรียงลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย จนถึงระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา ตามลำดับ โดยบทบาทของครูกับการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียนควรมีแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ 1. การจัดการเรียนการสอนเริ่มใช้กระบวนการคัดกรองผู้เรียน สำรวจตรวจสอบว่าจะพัฒนานักเรียนด้วยวิธีการอย่างไร มีการสร้างเครื่องมือเพื่อการสำรวจพฤติกรรม ทักษะคิด จริยธรรม ด้วยแบบสำรวจ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แล้วนำมารวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางการแก้ปัญหา และการพัฒนาให้ตรงจุด อย่างมีประสิทธิภาพ 2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เช่น 2.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ 2.2 แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา 2.3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2.4 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล 3. ครุบันที่กหลังการสอน ปัญหา และอุปสรรค บันทึกประเด็นปัญหาที่สำคัญของนักเรียนโดยรวม และเป็นรายบุคคลที่เป็นปัญหาสำคัญ เพื่อนำประเด็นปัญหาสำคัญมาคัดกรองเป็นข้อเรื่องวิจัยในชั้นเรียน มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ให้เกิดประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาจิกรกรรมการส่งเสริมจริยธรรม

วิญญู เถาถาวงษ์ (2568) ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม และได้รวบรวมแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่าน แล้วนำมาเป็นบทสรุป มีรายละเอียด ดังนี้

กลไกการพัฒนาจิกรกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการดำเนินกิจกรรมในการอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในแต่ละช่วงวัย เป็นการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา การพิจารณาเพื่อพัฒนาจิตใจให้แข็งแรง เมื่อจิตที่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้อง เที่ยงธรรม สมาธิจะบริสุทธิ์สะอาด มีคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มีความสงบ พร้อมแก่การพัฒนาทางด้านปัญญา ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะภายใน การคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจนเกิดความรู้ การบริหารจัดการเจริญปัญญาในทางพระพุทธศาสนาตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-5 คน การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้สรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนของกิจกรรม ถอดบทเรียนปัญหา แนะนำแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว ทุกคนต้องเริ่มจากเป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน ใช้ความดีนำทางในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน และแสดงในแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม
โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ

ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมตามแนวคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล และการประเมินผลพฤติกรรมทางจริยธรรม

ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และภายใน การพิจารณา ว่าควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับโครงการ ที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าสถานที่จัดโครงการจัดกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน เป็นต้น โดย การคิดคำนวณค่าใช้จ่าย และควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ สำรวจกลุ่มเป้าหมาย สำรวจเลือกคุณลักษณะที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ แบบประเมินโครงการ ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้ทราบรายละเอียดทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการ จัดหาวิทยากรผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ในการอบรม การแก้ปัญหา การพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม การประเมินผลของกิจกรรมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้สังเกตการณ์ สำรวจข้อบกพร่องของกิจกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ พร้อมนำไปแก้ไขปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สรุปได้ว่า กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดโครงการหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความสำเร็จแนวตามคิดแบบโยนิโสมนสิการ ทำให้บุคคลนั้นเป็นคนที่มีความภาพในสังคม และประเทศชาติ โดยมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ **ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร** จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ **ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ** มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน **ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ** การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และ **ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ** มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่ สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการ และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ มีขั้นตอนที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ **ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร** จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ **ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ** มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน **ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ** การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และ **ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ** มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่ สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการ และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาในแต่ละช่วงวัยตามหลักโยนิโสมนสิการ การส่งเสริมการพิจารณาจิตเพื่อพัฒนาจิตใจให้แข็งแรง เมื่อจิตที่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้อง เทียงธรรม มีคุณธรรม มีความสงบ พร้อมแก้การพัฒนาทางด้านปัญญา การคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน จนเกิดความรู้ ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-5 คน การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้สรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนปัญหา แนะนำแนวทางแก้ปัญหา กลไกการพัฒนาดังกล่าว จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการแก้ปัญหาเยาวชน เพราะว่าอนาคตของประเทศอยู่ในมือของเยาวชน และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ การจัดกิจกรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการที่ทำให้เด็ก และเยาวชนเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ได้ ทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และจริยธรรมทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ดังแสดงใน แผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนีสอนนิการ

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา บุณนาค. (2562). 6 วิธีพัฒนาเชาวน์ปัญญา และส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาในเด็กปฐมวัย. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://www.youngciety.com/article/learning/intelligence-kids.html>
- ขวัญใจ แก้วแสง, พระครูธรรมมาภิสมัย, วารินิ โสภารจ และอรพรรณ แก้วมาตย์. (2567). กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญลิกขกับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการวิจัย. กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). โยนิโสมนสิการ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพฯ : วัดญาณเวศกวัน.
- ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล. (2560). แนวทางการพัฒนานวัตกรรมสื่อการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง. บทความรายงานการวิจัย. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์. 1(2), 19-33.
- วิญญู เถาถางษ์. (2568). จิตวิทยาสำหรับครู (Psychology for Teachers). ขอนแก่น : หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.
- วรรณิ ลิ้มอักษร. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. สงขลา : นำศิลป์โฆษณา จำกัด.
- สนธยา พลศรี. (2547). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2548). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2560). พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้านหลักปฏิบัติงานโครงการพัฒนา. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://www.rdpb.go.th/th/King>
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). พระบรมราโชวาท. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://www.rdpb.go.th/th/King>